

במסילה נעלה

מאת

הרב יואל רועי משדי שליט"א
מח"ס "במסילה נעלה" ור"מ בישיבת "נזר התורה"

**בכח העידוד והמילים הטובות והמעצימות
לגרום לזולת להוציא כוחותיו אל הפועל**

**"וְאֵתָהּ תִּדְבֹר אֵל כָּל זֹכְמֵי לֵב אֲשֶׁר מִלְּאֲתֵיךָ רוּחַ זֹכְמָה
וַעֲשׂוּ אֶת בְּגֵדֵי אֱהָרָן לְקֹדְשׁוֹ לְכַהֲנֵנוּ לִי."**

א] כתב רבינו החת"ס (עה"ת, בפרשתינו), שכונת הפסוק בזה, שאמר ה' יתברך למשה רבינו - "תדבר אל כל חכמי לב", ומה תדבר אליהם? "אשר מלאתי רוח חכמה"! זה עצמו יהיה הדיבור אשר ידבר אליהם, שיודיעם שהינם מלאים רוח חכמה.

וכל כך למה?

משום שכאשר יעוררו אותם על מעלתם זו שהינם "מלאים רוח חכמה", אזי תהיה התוצאה "ועשו את בגדי אהרן" וכו'. וכפי שכתב בס' חובות הלבבות (בהקדמה), שיש חכמה צפונה בלבבות החכמים כמטמון הנסתר, ויש לעוררם על זאת להוציא המטמון הזה. אך אם יסתירוהו, לא ישיגנו אדם. וזה כמו שאמר הכתוב, מים עמוקים עצה בלב איש, ואיש תבונה ידלנה, רצה לומר, כי החכמה תקועה בתולדות האדם וטבעו ובכח הכרתו, כמים הטמונים בלב הארץ. והנבון המשכיל ישתדל לחקור על מה שיש בכחו ובמצפונו מן החכמה לגלותו ולהראותו וישאבנה מלבו, כאשר יחקור על המים אשר במעמקי הארץ. עיי"ש.

יסוד גדול למדנו מפסוק זה, שבכוחו של עידוד הזולת, והמילים הטובות בדבר חשיבותו ומעלתו, להעצים אותו ולגרום לו לתעצמות נפש, ובזה מוציא מן הכח אל הפועל את כל הכשרונות והכוחות הטמונים בו.

הרגשת הרוממות והכרת מעלותיו הרי זה מגן בפני החטא

ב] והנה קל וחומר הוא, אם ע"י עידוד הזולת והמילים הטובות והמעצימות, נגרם לו שמתעלה ומגלה את הכשרונות והכוחות הטמונים בו כאמור, בבחינת "עשה טוב", אזי כל שכן הוא שניצל ג"כ מ"סור מרע", כלומר, כאשר מרגיש האדם בעצמו הרגשת מכובדות ורוממות, זה עצמו גורם לו שלא להכשל בחטא. ומצאנו יסוד זה בכמה מקומות כדלהלן.

הנה איתא בסוכה (נב ע"ב) ובקידושין (ל ע"ב), אם פגע בך מנוול זה, (אם יצר הרע מתגרה בך. רש"י), משכהו לבית המדרש.

ולכאורה יש לעיין, מדוע העצה היחידה להנצל מהיצר הרע דוקא ע"י "משכהו לבית המדרש", ולא אמרו סתם שיעסוק בתורה בכל מקום שיהיה. (ועי' ביערות דבש ח"ב דרוש ג שעמד בזה).

עוד צריך ביאור, דאדרבא, צריך לברוח מהיצר הרע ולא למשכו אליו.

עוד יש לעיין, מדוע נקרא היצר הרע בכינוי 'מנוול' דוקא.

וראיתי בזה ביאור נפלא (ליישוב ב' הקושיות האחרונות), שכאשר יבא היצר הרע להכשיל את האדם, הנה טרם אשר יסיתהו לחטא, גורם הוא מתחילה לאדם שירגיש בעצמו שפל ונבזה, ומכניס בלבו מחשבות שליליות שאין הוא מרום ונעלה, אלא סתם 'פשוט' ומאוס. ומסיר מאת האדם את כבודו, הודו והדרו. והטעם שעושה כן היצר הרע, כי יודע הוא - שכל מי שמבחין ומכיר בעצמו שהוא חלק אלוה ממעל, ומרגיש נכבד בעצמו מחמת היותו בן ה' יתברך, הרי שלא בקלות יתפתה לחטא ולטנף עצמו בעבירה ולהתגאל בזוהמת החטא. ולפיכך ראשית דרכו של היצר הרע להטות לב האדם שאין הוא בחיר הבריא, ואינו אלא ככל הנבראים השפלים, כבהמות וחיות. ולאחר שמכניס בלב האדם מחשבות רעות אלו, ממילא הדרך סלולה להחטיאו, שלאחר שחושב האדם שהינו שפל ונבזה, אזי מתייאש מעצמו, ואומר בלבו, ממילא איני מוערך וחשוב, על כן אתגאל בהבלי העולם ובזוהמת החטא.

וכיון שדרכו של היצה"ר להחטיא את האדם על ידי שמשפילו ומנוולו, שבזה מראה לו פחיתותו ופחיתות אנשי העולם. לכן נקרא היצר הרע 'מנוול', כיון שתפקידו לנוול את האדם מיופיו והדרו, ובכך מצליח ח"ו להשפיל ולהחטיא את האדם כאמור.

ולפיכך יעץ התנא שימשכהו לבית המדרש, אשר נמצאים בו תלמידי חכמים, בעלי צורה והדר, העוסקים בתורת ה', קוב"ה ואורייתא וישראל חד. ובכך תשלל טענת היצה"ר - בחפצו לנוול את האדם - ע"י שמשווה את האדם לשאר הנבראים השפלים. שאדרבא, האדם מראה הוא להיצר שאין טענתו נכונה, ואין בני האדם כבהמות ח"ו, ואינם שפלים ונבזים כלל ועיקר, אלא אדרבא, מרוממים ומכובדים הם, בזכות עיסוקם בתורה הקדושה המרוממת את האדם שהוא נזר הבריאה, ואשר על כן, אין ראוי למי שהוא נזר הבריאה לחלל את קדושתו ומעלתו. ע"כ. (ס' ישמח לב על הש"ס ח"א, פתיחה, להגרמ"ש הלוי זצ"ל. גאב"ד יאקא ועוד. גלב"ע ו' אייר ת"ש).

למדנו שאחד הסיבות שבעטיה מגיע האדם לידי מכשול, היא מחמת שאינו מחשיב עצמו כבן מלך מלכי המלכים, והינו מרגיש שפל בעצמו, ואומר לעצמו מי אני ומה אני, מה כוחי להתעלות בתורה, ומה שווה אני, וכיוצ"ב. וכיון שאינו מכיר במעלותיו, וסבור שאינו חשוב כלל, לפיכך מושך ידיו מלהתעלות, ומתייאש ואומר לעצמו וכי מה בכך אם אחטא, מה בכך שאתלכלך בחטא, הרי ממילא כבר הנני מלוכלך ושפל, עוד לכלוך נוסף ר"ל ואין בכך כלום, ואזי אחריתו מי ישרנו.

אך האדם המרגיש הרגשת רוממות, ומתעלה בעבודת ה' עד היותו נכבד וחשוב, ומרגיש שמחה וסיפוק בעבודת ה', ואינו מביט לאחור, ומכיר ויודע ההבדל התהומי שבינו לבין אנשי העולם, ומאן מלכי רבנו, הרי שאינו נופל בקלות ברשת היצר המבקש להשפילו בטומאת החטא. ואומר לעצמו, הרי בגדי לבנים ונקיים, ומדוע אחטא ואטנפם.

ג] וביסוד הדברים הללו אמרתי בס"ד ליישב, מדוע העצה היחידה דוקא ע"י "משכהו לבית המדרש", ולא אמרו סתם שיעסוק בתורה אפילו בביתו. ולהאמור ניהא, שרק ע"י שמושך את היצה"ר לבית המדרש, ומראה לו שאין טענתו נכונה לדמות בני האדם לבהמות ח"ו, בזה דוקא משיב לו על טענותיו, שהנה 'טוב מראה עינים' לפנינו, כאשר יושבים עמלי תורה אשר עיסוקם בתורה, וניכר עליהם שמרוממים ונעלים הם עד למאד, וכמלאכים הם (עי' למרן החזו"א באגרותיו, ח"א יג), ומשא"כ אם ישב וילמד בביתו.

עוד נראה ליישב בזה מה שהעירו, דהנה הכי איתא בגמרא, "אם פגע בכ מנוול זה - משכהו לבית המדרש. אם אבן הוא נימוח, אם ברזל הוא מתפוצץ". פתח במנוול וסיים באבן וברזל. ולכאורה, כך היה צריך לומר, אם פגע בכ מנוול זה - משכהו לבית המדרש, ולא יוכל לנוולך. ומדוע הביאו חז"ל משלים אחרים.

ולהאמור, יתבאר היטב, שאכן מתחילה היצר רוצה לנוול את האדם כאמור, וע"י שמושכו ומביאו לתוך היכל בית המדרש, ממילא ענין הניווול מסתלק, והיינו כאמור ע"י שמראה לו את לומדי התורה המרוממים. ואולם, לאחר שהסתלק מכשול זה, עדיין יש חשש למכשולות נוספים בזה, והיינו כאשר לא שמע לעצת היצר וכבר ישב ללמוד יחד עם כל לומדי בית המדרש, עדיין יש חשש לטירת היצר מצד דברים אחרים הגורמים לביטול תורה, כגון כל מיני תאוות הטורדות את נפשו, או מחלוקת ומריבה עם חבריו, ועל דברים נוספים אלו, מבטיחים חז"ל שגם בעיות אלו יסתלקו מכח לימוד התורה, ואף שנראים הדברים קשים מאד כאבן וברזל, בכח התורה להודפם ולמגרם.

המעריך עצמו ניצל מפיתוי היצר

ד] ויסוד זה מבואר עוד במשנה באבות פרק ג, עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עבירה, דע מאין באת, ולאן אתה הולך, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון. מאין באת מטפה סרוחה, ולאן אתה הולך למקום עפר רמה ותולעה, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

ולכאורה, יש כאן כפל לשון ללא צורך, שהיה לו לתנא לקצר ולומר הכל בחדא מילתא, עקביא בן מהללאל וכו' ואי אתה בא לידי עבירה, דע מאין באת מטפה סרוחה, ולאן אתה הולך למקום עפר רמה ותולעה, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. ותו לא. ומה צורך בהקדמה בתחילת הדברים.

ושמעתי ממוריני המשגיח דשיבת בית שמעיה הגר"א רוט זצ"ל, שאין זה כפל לשון, כיון שהתנא מדבר כאן אל ב' אנשים שונים, בתחילה דיבר התנא כלפי אדם מכובד, שממילא מדברים אליו בשפה מכובדת. מאין באת (נחצבת מתחת כסא הכבוד), לאן אתה הולך (להיות במחיצת הצדיקים וכו'). ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון (לפני הקב"ה, תזכה לעמוד לפני ה' וכו'), אדם חשוב ומכובד הנך ולא מתאים לך להתלכלך בעבירות. אך הסיפא מדברת אל אדם שלא מעריך את עצמו, ואליו צריך לדבר בשפה אחרת, מפחידה וקשוחה יותר, מקום עפר וכו'. הנך עתיד ליתן דין לפני הקב"ה ולהענש וכו'. ותו"ד.

כלומר, כשהאדם מרגיש בעצמו הרגשת מכובדות, זה עצמו גורם לו שלא להכשל בחטא כאמור.

אל יאמר האדם מה אני ומה כחי

ה] וידועים דברי מרן הנפש החיים (שער א פ"ד), שכתב, וזאת תורת האדם, כל איש ישראל, אל יאמר בלבו ח"ו, כי מה אני ומה כחי לפעול במעשי השפלים שום ענין בעולם. אלא יבין וידע ויקבע במחשבות לבו, שכל פרטי מעשיו ודיבוריו ומחשבותיו כל עת ורגע, לא נאבדים ח"ו. ומה רבו מעשיו ומאד גדלו ורמו. שכל אחד עולה כפי שרשה לפעול פעולתה בגבהי מרומים וכו'.

ובאמת, כי האיש החכם ויבן את זאת לאמיתו, לבו יחיל בקרבו בחיל ורעדה, בשומו על לבו על מעשיו אשר לא טובים ח"ו, עד היכן המה מגיעים לקלקל ולהרוס בחטא קל ח"ו, הרבה יותר ממה שהחריב נבוכדנאצר וטיטוס. כי הלא הם לא עשו במעשיהם שום פגם וקלקול כלל למעלה, כי אין להם חלק ושורש בעולמות העליונים שיהיו יכולים לנגוע שם כלל במעשיהם. רק שבחטאינו נתמעט ותש כביכול כח גבורה של מעלה וכו', ועל ידי כך היה לרשעים אלו כח להחריב את המקדש של מטה המכוון נגד המקדש של מעלה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (איכה רבתי), קמחא טחינא טחינת. הרי כי עוונותינו החריבו נוה מעלה עולמות עליונים הקדושים. והמה החריבו רק נוה מטה.

ויסוד זה בכלל כונתם באבות (ב א), 'דע מה למעלה ממך'. רצונם לומר, גם כי אינך רואה בעיניך הענינים הנוראים הנעשים ממעשיך, אבל תדע נאמנה כי כל מה שנעשה למעלה בעולמות העליונים, הכל ממך הוא, על פי מעשיך יצאו ויבואו. מה שנעשה למעלה - ממך הוא. ע"כ. (וע"ע לו בספרו רוח חיים עמ"ס אבות פ"ה מ"א בארוכה בענ"ז).

הרגשת 'נתרוממתי' גורמת להבדל מאנשי העולם

1] ואולי זהו הדגש במש"כ רש"י ע"ד הגמ' בפסחים (סח ע"ב), "רב יוסף ביומא דעצרתא אמר, עבדי לי עגלא תלתא. אמר, אי לא האי יומא דקא גרים, כמה יוסף איכא בשוקא". וכתב רש"י: אי לאו האי יומא - שלמדתי תורה ונתרוממתי - הרי אנשים הרבה בשוק ששמן יוסף, ומה ביני לבינם.

ולכאורה, מהי התוספת במילת 'ונתרוממתי'.

ויתכן שבא ללמדנו את היסוד הנזכר, שע"י שהאדם מעריך את עצמו ויודע בנפשו שהוא מרומם ונעלה, זה עצמו גורם לו להבדל מאותם 'אנשים הרבה בשוק'.

'בשבילי נברא העולם' וחשוב אני כעולם מלא לא אאבד עצמי בעבירה

2] שו"ר בשיחות מוסר להגר"ח שמואלביץ זצ"ל (ח"ב מאמר טו), שהאריך ביסוד הדברים הללו, והביא להוכיח כן מכמה מקומות בדברי חז"ל, שהרגשת הרוממות יש בה כדי להנצל מעצת היצר המבקש להשפילו בטומאת החטא. ובזה שהאדם מתעלה עד היותו נכבד וחשוב, ע"י כך נמנע מלחטוא כדי שלא ירד ממדרגתו, ובפרט שרוב העבירות כרוכות בכזיון לעוברהם, ואם תהא הרגשת נכבדותו וחשיבותו מושרשת בקרבו, ימנע מלעבור עבירה.

הנה כן מצינו אצל יוסף, כדאייתא במדרש (בראשית רבה פרשה פז), וימאן ויאמר הן אדוני וגו', אמר לה, למוד הוא הקדוש ברוך הוא להיות בוחר מאהובי בית אבא לעולה, אשמע לך, ושמא אבחר לעולה ואפסל מן הקרבן. ד"א, ויאמר אל אשת אדוניו, אמר לה, למוד הקדוש ברוך הוא להיות נגלה על אוהבי בית אבא בלילה, אשמע לך, ושמא יגלה עלי הקדוש ברוך הוא וימצא אותי טמא. ד"א, אמר לה, ראובן ע"י שכתוב בו וילך ראובן וישכב את בלהה, ניטלה בכורתו ונתנה לי, אשמע לך ואדחה מבכורת. ע"כ.

והן הדברים, הרגשתו של יוסף שהוא מאהובי בית אבא, ושעתיד להבחר לקרבן, ושיתגלה לו הקב"ה וכו', ה"ז מה שחיזקו לעמוד בנסיון.

וכן בסנהדרין (לז ע"א) איתא, מתני', כיצד מאיימין את העדים, על עידי נפשות וכו'. לפיכך נברא אדם יחידי, ללמדך שכל המאבד נפש אחת מישראל, מעלה עליו הכתוב כאילו איבד עולם מלא, וכל המקיים נפש אחת מישראל, מעלה עליו הכתוב כאילו קיים עולם מלא וכו'. לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם. ע"כ. וברמב"ם (סנהדרין פ"ב ה"ג) מבואר, שכל זה חלק מדברי האיום שבית דין אומרים להעדים. וביאר רש"י וז"ל: לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם - כלומר חשוב אני כעולם מלא, לא אטרד את עצמי מן העולם בעבירה אחת, וימשוך ממנה.

הרי שהרגשת הגדלות של האדם "בשבילי נברא העולם - חשוב אני כעולם מלא", מביאה אותו למשוך ידו מן החטא, ואף העדים הללו הבאים להעיד עדות שקר, ולגרום לשפוך דם נקי, יתבוננו בגדלות האדם, ימנעו מן החטא ויחזרו בהם מלהעיד שקר.

וציין עוד לדברי רש"י בבבא מציעא (סא ע"ב). ע"ד הגמ', תנא דבי רבי ישמעאל, אמר הקדוש ברוך הוא, אלמלא העליתי את ישראל ממצרים אלא בשביל דבר זה, שאין מטמאין בשרצים - דיי. ופירש רש"י וז"ל: אלא בשביל דבר זה - כדמפרש לקמיה שהן מעולים ונאים, ואינן נמאסים בשקצים הללו, להכי כתב לשון עליו, שמעלה גדולה היא אצלם. עכ"ל. היינו, המעלה והרוממות הן המרחיקים אותנו מהעבירות.

ועיי"ש שהביא עוד מקורות נפלאים בזה להוכיח כן. ויתירה מזו, הוסיף שם, שעצה זו, לא זו בלבד שמצילתו מן החטא, אלא אף מסייעת בידי האדם להתעלות מעלה מעלה. עיי"ש. ע"כ מדבריו.

צריך האדם להאמין בעצמו

3] וביסוד הדברים הללו, יש שפירשו את נוסח התפילה "סרנו ממצוותיך ולא שוה לנו". מדוע סרנו ממצוותיך, משום שלא היינו שוים בעינינו...

ובס' עלי שור ח"א (עמ' קסט), הביא בשם מרן המשגיח ממיר זצ"ל, "אוי לו לאדם שאינו מכיר ליקויי נפשו, שהרי אינו יודע מה עליו לתקן. אבל אוי ואבוי לאדם שאינו מכיר מעלותיו, כי הן אפילו כלי עבודתו אינו מכיר".

וכתב ר' צדוק הכהן מלובלין צדקת הצדיק (אות קנד), וז"ל: כשם שצריך אדם להאמין בהשם יתברך, כך צריך אחר כך להאמין בעצמו. רצה לומר שיש להשם יתברך עסק עמו, ושאיננו פועל בטל שבין לילה וגו' (יונה ד י) וכחיתו שדה שלאחר מיתתם נאבדו ואינם. רק צריך להאמין כי נפשו ממקור החיים יתברך שמו והשם יתברך מתענג ומשתעשע בה כשעושה רצונו.

הרמז שפרשת תצוה נקראת בסמיכות לימי הפורים

הנה פרשת תצוה נקראת בסמיכות לימי הפורים (מלבד בשנה מעוברת), וחשבתי בדרך רמז, דהנה 'תצוה' מלשון צוותא וחיבור, כמש"כ מרן החיד"א בס' פני דוד בריש הפרשה. עיי"ש. וכן מבואר עוד בספה"ק ד"אתה תצוה את בני ישראל" היינו שתגרום שיהיו עם ישראל בצוותא ללא פירוד. והנה זהו דבר בעתו, שהרי בימי הפורים בפרט מרבים אהבה ואחווה ע"י נתינת משלוח מנות, שאחד הטעמים בזה בכדי להרבות אחווה ורעות, ההפך ממה שאמר המן הרשע יישנו עם אחד מפוזר ומפורד'. והוא סימנא מילתא דפרשה זו הרומזת לאחדות נקראת דוקא בימים אלו - ימי האחדות.

אנא!!!

העתירו רחמי שמים לרפואתו השלימה של אחי

הגאון הגדול הרב יוסף תומר בן יפה שליט"א

אב בית דין 'מדרש הוראה' וראש כולל 'אמרי בינה'
ומח"ס 'יוסף טוהר' 'יוסף תואר' 'לבוש יוסף' ועוד

שנפצע בתאונת דרכים וזקוק לרחמי שמים

[וידועים דברי הגמ' בברכות (יב ע"ב)]

אם ת"ח הוא צריך שיחלה עצמו עליו...]

תזכו למצוות